

N:o 273.

Af herr **E. A. Lindblad** i Närlunda, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående den af staten utöfvade egnahems-lånerörelsen.

Genom kungl. proposition n:o 96 föreslår Kungl. Maj:t Riksdagen att öka den nuvarande egnahemslånefonden dels för året med 800,000 kronor, dels för de närmaste 5 åren med 5 millioner kronor om året. Lånevillkoren skulle med några förändringar bli de nu gällande, men rättigheten skulle utsträckas äfven till *stadsområde, som ej är intaget i stadsplan*. Härigenom skulle städernas förstadsbebyggande i hast komma att taga ett stort steg framåt. Hvad detta betyder, kan man bäst erfara genom exemplet från Eskilstuna, där föreningen »Hem och jord» ingifvit låneansökan för år 1908 å ej mindre än 600,000 kronor. Konungens befallningshafvande har däraf blott tillstyrkt 150,000 kronor.

Som bekant, har detta samhälle tillöst sig högst betydande områden från Kungl. Maj:t och kronan, dels af Eskilstuna kungsladugård, dels af Gredby hemman; man har därjämte inköpt ett par stora gods af enskilda ägare, och slutligen ligger nu hos Kungl. Maj:t ansökan om ytterligare markförvärf från kronan.

Hvad detta tynger på budgeten, kan man tänka sig. Skulle nu ej det sist fullbordade markinköpet till c:a $\frac{1}{2}$ million kronors värde kommit till stånd, så hade detta område, som ej är intaget och ej snarligen nu blir intaget i stadsplan, kunnat bebyggas fritt och utan all plan, därest kungl. propositionen varit antagen. Om 10—15 år, då en del byggnader varit uppförda och ägarne måhända stode redo att stycka sina tomter i nya små tomter — för att hastigare bli skuld-fria — så hade med all säkerhet detta område, om inköpsfrågan då

Bil. till Riksd. Prot. 1908. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 114 Häft. (N:o 273). 1

först kommit före eller kunnat afgöras, dragit mångdubbla kostnaden. Och denna fördyring hade då väsentligen skett genom att husbygandet här tagit fart medelst billiga statslån, ja, verkliga uppoffringar från kronans sida. Alltså: staten skänker bort pengar, och staden får betala områden, som måste tillvinnas staden, högst väsentligt fördyrade — så kommer gången att bli.

Eskilstuna har i det hufvudsakliga vetat undgå denna fara; men i andra stadssamhällen med kanske mindre resurser torde den ännu förefinnas. Det förefaller därför, som om frågan om statslån till egnahemsbyggande å stadsområde ännu ej vore mogen. Dels ha städerna själfva sina tankar fästade på det nya tomträttsinstitutet såsom rätta formen för alla upplåtelser, dels vet ingen, hvilka räntekonjunktioner vi gå till mötes inom eget land: skulle husägarne i stad allt framgent få dragas med dyra lån, så blir det knappast lojalt, om kronan fortar på den naturliga förskjutningen och på konstladt vis, mångenstädes i onödan, frestar till att bygga och bo i utkanten framför i de äldre stadsdelarne — jag tänker nu på Södertelje, Nyköping och liknande städer. Och inom 20—25 år är den nya egnahemskolonien kanske blifven till en helt vanlig förstad utan några gator, men trång och oregelbunden.

Med erfarenhet från Eskilstuna och andra platser har Södermanlands läns hushållningssällskap velat *dels* åstadkomma en begränsning af sin låneverksamhet genom stadgandet att ej förmedla lån till dem, som hafva sitt arbete inom städer, municipalsamhällen och dylika orter, *dels* tillstyrkt i fråga om lån till byggnader å stadsområde en begränsning till uteslutande *jordbrukslägenheter* å sådana delar, »*som nu äga och kunna antagas komma för framtiden bibehålla karaktär af landsbygd*». Då dessa beslut ej få tänkas i strid med hvarandra, så afses uppenbarligen, äfven med det sista, att ägaren ej tillika har arbete i staden. Vill man undvika konflikter mellan olika intressen och undgå onödigt fördyrande i framtiden genom konstlade medel vid eventuell inlösen för stadsplaneregleringar, så synes man böra ena sig om ett visst område närmast hvarje stad, där bebyggandet ej må bli föremål för statsunderstöd. Stadens representation, dess fullmäktige och magistrat, borde sättas i tillfälle att till Kungl. Maj:t i behörig tid inkomma med förslag härutinnan.

Vill man slutligen skapa verklig rättvisa och ej endast stanna vid en ytlig sådan, så nödgas man medgifva, att lånevillkoren måste ställa sig olika på landsbygden och på stadsområde. Man torde kunna generellt göra ett sådant uttalande, då städerna nu allmänt söka att inkor-

porera närbelägna delar af eller hela landskommuner, hvarigenom grannskapet till landskommun också blir i regel aflägsnare, än nu mångenstädes är fallet. Statsrådet framhåller just dessa områden, »hvilka allra bäst ägna sig att upplåtas till bostadslägenheter och dels sådana områden äfven för smärre jordbrukslägenheter erbjuda särdeles stora fördelar på grund af tillfället till förmånlig afsättning i staden för lägenhetens produkter af skilda slag samt äfven till extra arbetsförtjänst under de tider, då lägenhetens skötsel måhända icke fullt upptager dess ägares tid». Men dessa, som *allra bäst* ägna sig till upplåtelse och bebyggande, de komma nog fram ändå, utan egentlig upptoffring från statsverkets sida, blott staten till måttlig ränta (4 %) tillhandahåller lån. Däremot är det känt, att månget soldat- och grenadiertorp står tomt, utan efterfrågan, trots välbehållna bostadshus; det är där, statens medverkan kräfvés i kraftigare form, om ej ett sådant redan befintligt eget hem skall försvinna.

Åberopandet af jordförmedlingsfonden, som sker i Kungl. Maj:ts proposition, är nog bra såsom bevis för Riksdagens nyare åsikt om behöflig ränta. Att taga beslutet som intäkt redan nu för byggande å stadsområde, synes vara för tidigt. Beslutet hänger i denna del ännu så länge i luften, och dess tillkomst torde nog egentligen vara en kanslihemlighet. Fonden är dock en extra fördel, som kan utnyttjas af sparbanker, aktiebolag och föreningar, men knappast för närvarande af hushållningssällskap.

Att nu bevilja medel till alltför stora fonder kan ej vara lämpligt. Det skall helt visst visa sig, att med måttligt stora fonder en väl behöflig gallring bland de sökande måste företagas, och rörelsen lider helt visst ej därpå: det är blott *de bästa männen*, som reda sig att bryta sig sin bana som egnahemsbyggare. Då dessutom hvarje år hittills beloppet af *beviljade* lån vida öfverstigit de *disponerade*, synes tillägget af 800,000 kronor alldeles obehöfligt.

Då hvarje stad har sin sparbank, så borde det där gå synnerligen lätt att erhålla låneförmedlare, utan att sparbanken behöfver som hushållningssällskapet anställa vare sig särskild egnahemsnämnd eller en extra aflönad sekreterare. Ersättningen af $\frac{1}{2}$ procent till låneförmedlaren kunde därvid indragas, då man torde kunna antaga, att sparbank af någon betydighet ej ogärna skulle vilja offra någon mindre summa för dylikt behjärtansvärdt mål, lika väl som till andra välgörande ändamål penningar anslås af sparbanks vinstmedel. Äfven kommunal garanti till sparbanken mot förluster låter sig tänkas.

Att olikhet inom vårt land råder i fråga om understöd vid olika

betingelser än på ett hall, än på ett annat, finner man lätt; jag tillåter mig blott erinra om hvad som nyss varit före: odlingslånefonden för sydligare delarne af riket och det norrländska afdikningsanslaget *utan återbetalningsskyldighet* för de 4 nordliga länen äfvensom frostninskningss-fonden. Likaså ha väl både järnvägsföretag, kanaler och andra affärs-företag blifvit olika tillgodosedda af statsmakterna.

I fråga om amorteringstiden för jordbrukslån synes den nu gällande bestämmelsen lämpligast.

Med stöd af det sagda och då det uppenbarligen är af vikt, att frågan om beviljande af lån för byggande *å stadsområde* från början ställes på sin rätta plats och göres till föremål för noggrann utredning, på det att konflikt ej må uppstå med städernas öfriga intressen, så får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen behagade med afslag å de i Kungl. Maj:ts proposition n:o 96 under 2:o) och 4:o) gjorda hemställanden besluta:

I a) att riksgäldskontoret må för hvart och ett af åren 1909—1913 tillhandahålla ett belopp af 2 *millioner kronor* att af Kungl. Maj:t disponeras såsom statslån till de hushållningssällskap, aktiebolag och föreningar (låneförmedlare), hvilka vilja genom utlämnande af egnahemslån bereda mindre bemedlade arbetare och med dem likställda personer tillfälle att förvärfva egna hem *å landsbygden*, dock att hvad beträffar aktiebolag — — grunder;

b) att hvad Kungl. Maj:t under 1:o), 3:o), och 6:o) hemställt, må bifallas;

c) att bestämmelserna under 5:o) må i tillämpliga delar antagas såsom normerande för ifrågavarande lånerörelse, hvarvid dock iakttages, att vid egnahemslån för bostadslägenheter en annuitet af 7 procent beräknas, men att vid egnahemslån för jordbrukslägenheter annuiteten *bestämnes till 6 procent*;

d) att medgifva, att Kungl. Maj:t må *under hvart och ett af åren 1909—1913* af egnahemslånefondens medel anvisa såsom bidrag till *hushållningssällskap* för betäckande för dem genom lånerörelsen uppkommande kostnader och möjliga förluster ett belopp, motsvarande för hvarje låneförmedlare en half

procent af den ej till betalning förfallna kapitalskuld, hvari låneförmedlaren på grund af från fonden utbetkomna statslån vid *hvarje* års början häftat till staten; *Kungl. Maj:t dock obetaget att hos kommande Riksdagar anmäla dylik utgift till tackande medelst särskilda anslag;*

II) att med anledning af Kungl. Maj:ts proposition i skrifvelse anhålla, det Kungl. Maj:t ville, efter ytterligare utredning såväl af egnahemsförhållandena på städernas områden som städernas behof och önskingar härutinnan, afgifva förslag om en särskild lånefond af *högst 2 millioner kronor* årligen, att af Kungl. Maj:t disponeras såsom statslån *åt sparbanker, aktiebolag och föreningar*, hvilka kunna anses såsom lämpliga låneförmedlare och som vilja genom utlämnande af egnahemslån bereda mindre bemedlade arbetare och med dem likställda personer tillfälle att förvärfva egna hem *å till stad hörande område, hvilket ej af Kungl. Maj:t undantagits.*

Stockholm den 26 mars 1908.

Ernst Lindblad.

I motionens syfte instämma:

<i>O. Alfr. Berg.</i>	<i>Aug. Henricson.</i>	<i>J. Johanson.</i>	<i>L. P. Mallmin.</i>
		Valared.	
<i>E. Åkerlund.</i>	<i>Oswald Emthén.</i>	<i>Knut Almqvist.</i>	
	<i>Wilh. Andersson.</i>		